

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВОСУДДЯ

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо окремих питань слідчих дій з метою забезпечення додаткових гарантій законності при їх проведенні (реєстр. № 3719 від 24 грудня 2015 року)

Комітет Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя розглянув на своєму засіданні 12 травня 2016 року (протокол № 47) на відповідність Конституції України проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо окремих питань слідчих дій з метою забезпечення додаткових гарантій законності при їх проведенні (реєстр. № 3719 від 24 грудня 2015 року) (далі – Законопроект), поданий народними депутатами України Голубом В.В., Данченком О.І. та іншими.

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту він розроблений з метою зниження кількості обшуків, які не направлені на реальне розслідування злочинів; припинення безпідставного вилучення електронних інформаційних систем (їх частин) для захисту прав їх власників; припинення та недопущення в подальшому фактів вилучення майна підприємств, що немає відношення до мети розслідування; припинення випадків необґрунтованого залучення спецпідрозділів до проведення обшуків на підприємствах; припинення випадків необґрунтованих відмов щодо допуску адвокатів під час проведення обшуків.

Для досягнення зазначеної мети проектом Закону пропонується внесення відповідних змін до статті 51 «Договір із захисником», статті 168 «Порядок тимчасового вилучення майна», статті 223 «Вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій», статті 234 «Обшук», статті 235 «Ухвала про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи», статті 236 «Виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи», статті 237 «Огляд» Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України). Зокрема, Законопроектом пропонується заборонити тимчасове вилучення електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку під час обшуку, огляду; дозволити залучення спеціальних підрозділів правоохоронних органів до проведення слідчих дій

та визначити порядок такого залучення; запровадити у клопотанні про надання дозволу на проведення обшуку обов'язкову аргументацію необхідності обшуку та детального опису предметів і осіб, яких планується відшукати; уточнити процедуру обшуку та огляду; забезпечити доступ адвоката до процесу обшуку на будь-якому його етапі; передбачити проведення обшуку як виняткову слідчу дію, коли неможливо отримати інформацію в інший спосіб.

Вирішуючи питання про відповідність Законопроекту положенням Конституції України, Комітет виходить з наступного.

В Конституції України зазначається, що Україна є правовою державою (стаття 1), органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України (частина друга статті 6), закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частина друга статті 8). За приписом частини другої статті 19 Конституції України органи державної влади зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Відповідно до частини другої статті 21, частин другої-третьої статті 22, частини першої статті 64 Основного Закону України права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними, вони гарантуються і не можуть бути скасовані; конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України.

Згідно з частинами першою, четвертою статті 41 Конституції України кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним.

Статтею 30 Конституції України передбачаються гарантії недоторканності житла кожного. Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду. У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливий інший, встановлений законом, порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду і обшуку.

Права і свободи людини і громадянина захищаються судом (частина перша статті 55 Конституції України). Кожен має право на правову допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав. Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура (стаття 59 Конституції України).

Наведені статті діючого законодавства України цілком кореспондуються з чинними міжнародними договорами (згода на

обов'язковість яких надана Верховною Радою України), які відповідно до частини першої статті 9 Конституції України є частиною національного законодавства України.

Так, відповідно до положень статті 12 Загальної декларації прав людини ніхто не може зазнавати безпідставного втручання у його особисте і сімейне життя, безпідставного посягання на недоторканність його житла, таємницю його кореспонденції або на його честь і репутацію. Кожна людина має право на захист законом від такого втручання або таких посягань.

Згідно з пунктом 1 статті 17 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права ніхто не повинен зазнавати свавільного чи незаконного втручання в його особисте і сімейне життя, свавільних чи незаконних посягань на недоторканність житла або таємницю його кореспонденції чи незаконних посягань на його честь і репутацію.

Статтею 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) передбачено, що кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права. Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів (стаття 1 Протоколу № 1 до Конвенції).

Відповідно до частини першої статті 6 Конвенції кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Європейський суд з прав людини у своєму рішенні від 07 червня 2007 року у справі «Смирнов проти Росії» вказав, що невизначене формулювання обсягу обшуку дало органу влади на власний розсуд вирішувати, які матеріали підлягають вилученню, що призвело до вилучення, крім документів, які стосуються справи, деяких особистих речей. Суд зазначив, що відсутність вказівки на конкретну мету обшуку є порушенням статті 6 Конвенції.

Аналогічна позиція Європейського суду з прав людини міститься в рішенні від 15 липня 2003 року у справі «Ернст та інші проти Бельгії», де

Суд встановив, що в ордерах було вказано про необхідність провести обшук і вилучити «всі документи чи предмети, які могли б сприяти у розслідуванні» без будь-якого обмеження, без зазначення інформації про саме розслідування і про те, обшук яких саме житлових приміщень потрібно здійснювати та які саме предмети потрібно вилучити. Більше того, Уряд визнав, що заявники не були повідомлені про підстави для обшуків. За таких обставин Суд визнав, що зазначені обшуки не відповідали законній меті, яка переслідувалась при їх здійсненні, і постановив, що було порушено статтю 8 Конвенції.

У Рішенні від 12 лютого 2002 року № 3-рп/2002 Конституційний Суд України зазначив, що Конституція України як головне джерело національної правової системи є також базою поточного законодавства. Вона надає можливість урегулювання певних суспільних відносин на рівні законів, які конкретизують закріплені в Основному Законі положення (абзац перший підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини).

Відповідно до пунктів 1, 7, 14 частини першої статті 92 Конституції України виключно законами України визначаються права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина; правовий режим власності; організація і діяльність прокуратури, органів дізнання і слідства; основи організації та діяльності адвокатури.

Зважаючи на зазначене, а також на те, що Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні, одним із повноважень якого є прийняття законів (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України), внесення запропонованих Законопроектом змін до КПК України узгоджується з нормами Конституції України.

Враховуючи викладене, Комітет дійшов висновку, що проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо окремих питань слідчих дій з метою забезпечення додаткових гарантій законності при їх проведенні (реєстр. № 3719 від 24 грудня 2015 року), поданий народними депутатами України Голубом В.В., Данченком О.І. та іншими, не суперечить положенням Конституції України.

Голова Комітету

Р.П. КНЯЗЕВИЧ